

BÖLÜM 7

BASIN TARİHİMİZDE BAYRAM GAZETESİNİN İLK ÖRNEĞİ: HİLAL-İ AHMER GAZETESİ

Neslihan KILIÇ¹

GİRİŞ

Bayramlar, bir toplumun ortak sevinç ve mutluluğu yaşadığı dini ve milli özel günleridir. Geçmişten günümüze insanlar bütün bir yıl süren mesaiye bir mola vermek suretiyle bayramlarda aileleriyle, eş, dost ve sevdikleriyle güzel zaman geçirmek istemişlerdir. Aynı durum yoğun bir mesaiye sahip basın sektöründe çalışanlar için de söz konusudur. Basın emekçilerinin bayram günleri tatil yapabilmesi için bayramlarda gazetelerin yayımlanmamasının ilk örnekleri 1908'e dayanmaktadır. 1908 yılında Osmanlı basınının önemli mesleki teşekküllerinden biri olan Mürettibin-i Osmaniye Cemiyeti, bayram günlerinde müretteplerin (dizgicilerin) tatil edecekleri yönünde karar almış ve dönemin gazeteleri bayramın ikinci ve üçüncü günleri yayımlanmamıştır (Aydın, 2010:557). Ancak sonraki yıllarda bu uygulama belirli bir standarda sahip olamamış, gazeteler bazı yıllarda bayram günleri tatil edip çıkmazken (Tanin, Numara 1711), bazı yıllarda yayımlanmıştır (Tanin, Numara 2037). 1917 yılında ise Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) ülkemizde ilk olarak dini bayramlarda yayımlanmak üzere Hilal-i Ahmer ismiyle bir gazete çıkartmıştır. Buna göre Ramazan Bayramının ikinci ve üçüncü günleri ile Kurban Bayramının ikinci, üçüncü ve dördüncü günlerinde Türkçe gazeteler çıkmamış, bunun yerine bayram gazetesi yayımlanmıştır. Böylece bir taraftan basın emekçilerinin tatil yapmasına imkân sağlanmış, diğer taraftan da Hilal-i Ahmer Cemiyeti bir gelire sahip olmuştur.

Bu gelenek 1928 yılına kadar devam etmiş daha sonra ise Türkiye Gazeteciler Cemiyeti 28 Ağustos 1946 tarihinden 1995 yılına kadar aynı geleneği sürdürmüştür. Yaklaşık yarım asırlık gelenek, 1992 yılında dönemin önemli basın organizasyonlarından biri olan Sabah grubunun (Sabah, Bugün, Yeni Asır ve Fotomaç gazeteleri) 1992 yılının Kurban Bayramında gazetelerini çıkartacaklarını okuyucuya duyurmasıyla bozulmuştur. Rekabetin oldukça yoğun olduğu basın sektöründe diğer gazeteler de sonraki yıllarda Sabah grubunu takip etmiş ve ülkemizde son

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, nsevenkiloc@gmail.com

KAYNAKÇA

- Akgün Karal, S. & Uluğtekin, M. (2000). Hilal-i Ahmer'den Kızılay'a. Ankara: Türk Kızılayı Yayınları, s.5-23.
- Aydın, H. (2010). Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye: kuruluşu ve basında tartışmalar. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (27), s.553-569.
- Eğri, S. (2014). II. Abdülhamid döneminde eğitim sisteminde modernleşme çabaları: kızların eğitimi ve Bursa İnas Rüşdiye Mektebi. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(26), s.127-148.
- Erdoğan, İ. (2012). Pozitivist metodoloji ve ötesi – araştırma tasarımları, niteliksel ve istatistiksel tasarımlar. Ankara: Erk Yayınları, s.169.
- İmamoğlu, H. V. (2016). XX. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti'nde ekonomik dönüşüm ve siyasi bloklaşma. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (1), s.112-125.
- İzgoer, A. Z. & Tuğ, R. (2013). Padişahın himayesinde Osmanlı Kızılay Cemiyeti 1911-1913 yıllığı. Ankara: Türk Kızılayı Yayınları, s.164.
- Kaplan, L. (2001). Türk Beda'iyyini Koruma Derneği ve Cumhuriyet döneminde Türk güzelliğini geliştirme çabaları. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 17(49), s.159-170.
- Kılıç, N. (2021). İstiklal madalyalı muhalif bir gazeteci Velid Ebüzziya. Ankara: Çolpan Kitap, s. 92.
- Kılıç, N. (2019). Osmanlı basınında muhafazakâr bir kadın dergisi Mürüvvet, İstanbul: Kriter Yayınevi, s.11-12.
- Şirin, T. (2019). Bir sosyal hak uygulaması olarak Bayram Gazetesi. <https://www.tolgasirin.com/post/bayramgazetesi>. Erişim Tarihi: 25.10.2020.
- Turhan, M. (1993). Gazeteler ve bayram (Bir Anayasa Mahkemesi kararının düşündürdükleri). Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 48(01), s.197-208.
- Uluğtekin, M. & Uluğtekin M.G. (2013). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Hilal-i Ahmer icraat raporları 1914-1928. Ankara: Türk Kızılayı Yayınları, s.501

Sürelî Yayınlar

- Hilal-i Ahmer. (7 Eylül 1919), Numara 15.
- Hilal-i Ahmer. (8 Eylül 1919), Numara 18.
- Hilal-i Ahmer. (9 Eylül 1919), Numara 19.
- Hilal-i Ahmer. (27 Ağustos 1920), Numara 23.
- Hilal-i Ahmer. (5 Ağustos 1922), Numara 45.
- Hilal-i Ahmer. (6 Ağustos 1922), Numara 47.
- Hilal-i Ahmer. (7 Ağustos 1922), Numara 49.
- Hilal-i Ahmer. (17 Mayıs 1923), Numara 51.
- Hilal-i Ahmer. (26 Temmuz 1339R), Numara 55.
- Hilal-i Ahmer. (27 Temmuz 1339R), Numara 57.
- Hilal-i Ahmer. (28 Temmuz 1339R), Numara 59.
- Hilal-i Ahmer. (2 Şevval 1342H), Numara 61.
- Hilal-i Ahmer. (3 Şevval 1342H), Numara 63.
- Hilal-i Ahmer. (16 Temmuz 1924), Numara 69.
- Hilal-i Ahmer. (22 Haziran 1926), Numara 85.
- İkdam. (20 Temmuz 1917), Numara 7344.
- İkdam. (21 Temmuz 1917), Numara 7345.
- İkdam. (24 Temmuz 1923), Numara 9466.
- Osmanlı Hilal-i Ahmer Mecmuaları. Cilt 10:300.
- Resmi Gazete. (20 Haziran 1952), Sayı 8140.
- Sabah. (21 Temmuz 1917), Numara 9946.
- Tanin. (3 Eylül 1913), Numara 1711.
- Tanin. (24 Ağustos 1914), Numara 2037.
- Tesvir-i Efkâr. (10 Temmuz 1918), Numara 2511.
- Vakit. (17 Haziran 1920), Numara 921.